

Öppna spisen på Villa Bred, som också kallas Latsidan, har sin målning kvar i originalskick. Nationalromantikens ideal att komma närmare naturen gällde även dekoration och materialval. GM står för Gottfrid Möllersvärd, direktör på Tidningen Upsala, som lät uppföra villan 1904.
Foto: Åke E:son Lindman.

Tidsandan

Förra sekelskiftet var en dramatisk tid då Sverige kastades från fattigt bondeland in i industrialismen. Ånglok susade fram i uråldriga bondelandskap. Borgarklassen var den nya tidens vinnare och bland dem väcktes en lust att söka sig ut i naturen och till sin historias rötter. Samtidigt levde de allra flesta i Sverige liksom sina förfäder av jordbruket. De tittade nog förundrat på borgerskapets underliga vanor, tänk att eleganta damer börjat bada i sjön...

Kring de flesta större städer i Sverige växte sommarhusområden upp i början av förra seklet, där välbeställda stadsbor kunde bygga sig sommarnöjen. Husen byggdes med fördel nära vatten. Några kända sommarhusområden är till exempel Saltsjöbaden vid Stockholm och Marstrand vid Göteborg. Uppsalaborna i sin tur valde att bygga sina hus nära sjön Trehörningen vid Marielunds gård, där en järnvägsstation byggts år 1876. Vad var det som skapade denna våg av husbyggen?

Nationalromantiken och Carl Larsson

Sverige var länge ett fattigt land och det industrialiserades senare än många andra länder i Europa. Under 1800-talet förvandlades Uppsala från en småstad med domkyrka och universitet till att bli en av landets större industristäder. Medelklassen växte och en ny överklass, med rötter i borgarklassen, skapades.

Den lilla men snabbt växande klassen av mer välbeställda borgare hade täta kontakter med världen och tog gärna sina ideal utomlands ifrån. I England och Frankrike hade överklassen ända sedan Rousseaus dagar sökt sig ut i naturen, hylat landsbygden och sina kulturella rötter. I Sverige växte en liknande rörelse fram mot slutet av 1800-talet. Friluftsmuseet Skansen är ett tydligt resultat av det. Anders Zorn avbildade

Familjen Strandberg var en modern familj ur Uppsalas industrialitet som samtidigt följde tidens förkärlek för folkdräkter och lantlighet. Här poserar syskonen Harald, Ruth och Svante Strandberg med Frida Weidner längst till höger. Foto från Ruth Strandbergs album, 1905.

Man flyttade hela hus till Marielund, helt i tidens anda. Härbret på Björkbacka flyttades troligen hit kring 1920 från Dalarna. Foto från Carl von Heines album.

landsbygdens folk, och startade spelmansgillen för att främja folkmusiken. Carl Larssons bok *Ett hem* med akvareller från Carl och Karin Larssons hem kom ut 1899, och satte en helt ny standard för inredning. Mörka salonger med tunga sammetsgardiner byttes mot ljusa möbler med hembygdskänsla. Samma år kom Ellen Keys bok *Skönhet för alla*, där nya estetiska ideal presenterades. Runt sekelskiftet 1900 kom också influenser från den engelska Arts and Crafts-rörelsen.

Utskjutande takpartier och rik dekorerade verandor är typiskt för schweizerstilen, det som ofta kallas snickarglädje. Bild ur en mönsterbok av C E Löfvénskiöld, 1868.

På 1920-talet reste man med tåg till Marielund. När gäster kom med bil till Breidagård en dag i augusti 1925 kom kameran fram. Foto från Stifgårdens samling.

Snickarglädje hopplöst omodern

Hantverksmässiga metoder blev på modet bland borgerskapet i en tid när industritillverkade varor började nå massorna. Handmålade rosor på den öppna spisen eller en handsnidad trädgårdsmöbel uppfattades som mer värdefulla än masstillverkade kaminer och industriproducerade stolar. När fler hus i staden fick stora fönsterrutor kom ett nytt, mer traditionellt ideal med små rutor. Till sommarvillan i Marielund valdes fönster uppdelade på fler mindre glas och med tätare spröjsar. Man sökte också efter en nordisk inhemsk stil i byggnaderna istället för att, som tidigare, efterlikna utländska stilar.

Många förknippar trähus från förra sekelskiftet med det vi kallar snickarglädje. Det är ett mode i arkitekturen från senare delen av 1800-talet, inspirerat av den så kallade schweizerstilen. I början av 1900-talet var snickarglädjen hopplöst omodern. Vid den här tiden fanns få hus i Marielund. Idag har bara Mariehem kvar sina snickerier. Åtminstone ytterligare två hus gick ursprungligen i samma stil: Haga och Marielunds station.

August Brunius var kulturmedarbetare i Svenska Dagbladet, och hans bok *Hus och hem* från 1911 blev mycket populär. Brunius beskriver schweizerstilen med sina tinnar och torn som "ett hemskt bemåladt plåttäckt plankskjul". Han går vidare med att hylla den nya stilen, den som i dag sätter sin prägel på

Marielund: ”trähusen afstående plank, som bilda den gängse villatypen, äro utan tvifvel bättre konstruerade, solidare och trefligare än förr. Plåttaken ha allmänt ersatts af de både hållbarare och ojämförligt vackrare tegeltaken”.

Den nya stilen bygger på svensk tradition och kvalitet. Husen ska åldras vackert och exteriören bör få en mer begränsad färgskala, i samklang med naturen. Den traditionella röda färgen är starkt lysande, men det försvarar han med: ”Den saftigt röda stugan annonserar sin tillvaro med samma glada skärpa som smultronet i skogsbacken”.

Mycket av Brunius stilideal lever än idag. Han förordar till exempel ett centralt rum, ett vardagsrum, med en ”duktigt tilltagen golfyta”. I detta rum ska finnas en stor eldstad, såsom i den primitiva och genuina bondstugan. ”Hvar känna vi oss så lugnade efter arbetsdagens bråk och obehagliga erfarenheter, hvar drömma vi så vackert och prata så förtroligt som inför brasan?”

Roddbåten var inte bara ett transportmedel för att ta sig ut till sommarstugan på andra sidan sjön, det var lika mycket ett nöje som passade fint folk. Bredsgård ses i bakgrunden. Foto från Ruth Strandbergs album, tidigt 1900-tal.

Dalarna var Sveriges mall

Sökandet efter det äkta och det ursprungliga förde svenskarna till Dalarna. Det blev en mall för något man uppfattade som en ursprunglig svensk kultur. Man flyttade till och med hela byggnader till Marielund. Det finns härbren som tagits hit från Dalarna och Hälsingland på 1910- och 1920-talet, till exempel Björkbacka och Sjöstugan.

Även inredningen inspirerades av traditionella bondgårdar. Stora öppna spisar var ineffektiva som värmekälla och hade inte byggts på länge, men blir nu populära i sommarvillorna. Kakelugnar och järnspisar var förstas mera effektiva, men de öppna spisarna minde om äldre tider och var en social samlingspunkt.

Inspirerade av Zorns spelmansgillen och midsommarfester började man även i Marielund att dansa folkdans och klä sig i folkdräkter, åtminstone på midsommarafton. Moderna människor som dansade amerikanska modedanser inne i sta-

Karta
 öfver för alltid afskilda ligenheter
 på det nämnda
Marielund
 i socken och Upsala län
 Rullas ut den 20de
 Maj 1806

År 1806
 Carl Nohlin
 Landmätare

7 1/2 (1/2) (1/2)

Stallen

Teckningen

Stallen

Stallen

Land beskifning

Stycke	Are	Medel	Stycke	Are	Medel
1	10	10	11	10	10
2	10	10	12	10	10
3	10	10	13	10	10
4	10	10	14	10	10
5	10	10	15	10	10
6	10	10	16	10	10
7	10	10	17	10	10
8	10	10	18	10	10
9	10	10	19	10	10
10	10	10	20	10	10
11	10	10	21	10	10
12	10	10	22	10	10
13	10	10	23	10	10
14	10	10	24	10	10
15	10	10	25	10	10
16	10	10	26	10	10
17	10	10	27	10	10
18	10	10	28	10	10
19	10	10	29	10	10
20	10	10	30	10	10
21	10	10	31	10	10
22	10	10	32	10	10
23	10	10	33	10	10
24	10	10	34	10	10
25	10	10	35	10	10
26	10	10	36	10	10
27	10	10	37	10	10
28	10	10	38	10	10
29	10	10	39	10	10
30	10	10	40	10	10
31	10	10	41	10	10
32	10	10	42	10	10
33	10	10	43	10	10
34	10	10	44	10	10
35	10	10	45	10	10
36	10	10	46	10	10
37	10	10	47	10	10
38	10	10	48	10	10
39	10	10	49	10	10
40	10	10	50	10	10
41	10	10	51	10	10
42	10	10	52	10	10
43	10	10	53	10	10
44	10	10	54	10	10
45	10	10	55	10	10
46	10	10	56	10	10
47	10	10	57	10	10
48	10	10	58	10	10
49	10	10	59	10	10
50	10	10	60	10	10
51	10	10	61	10	10
52	10	10	62	10	10
53	10	10	63	10	10
54	10	10	64	10	10
55	10	10	65	10	10
56	10	10	66	10	10
57	10	10	67	10	10
58	10	10	68	10	10
59	10	10	69	10	10
60	10	10	70	10	10
61	10	10	71	10	10
62	10	10	72	10	10
63	10	10	73	10	10
64	10	10	74	10	10
65	10	10	75	10	10
66	10	10	76	10	10
67	10	10	77	10	10
68	10	10	78	10	10
69	10	10	79	10	10
70	10	10	80	10	10
71	10	10	81	10	10
72	10	10	82	10	10
73	10	10	83	10	10
74	10	10	84	10	10
75	10	10	85	10	10
76	10	10	86	10	10
77	10	10	87	10	10
78	10	10	88	10	10
79	10	10	89	10	10
80	10	10	90	10	10
81	10	10	91	10	10
82	10	10	92	10	10
83	10	10	93	10	10
84	10	10	94	10	10
85	10	10	95	10	10
86	10	10	96	10	10
87	10	10	97	10	10
88	10	10	98	10	10
89	10	10	99	10	10
90	10	10	100	10	10

Landmätare
 Carl Nohlin
 Upsala
 1806

1:2000

Så byggdes Marielund

Under en begränsad period på bara tjugo år byggdes det mesta av det Marielund som vi ser idag. Platsen mellan skogen och sjön stämde bra med tidens ideal om friluftsliv. Närheten till Uppsala via järnvägen gjorde att husfadern kunde resa in till arbetet även under sommarmånaderna. Lokala hantverkare och metoder skapade en sammanhållen miljö. Trots att Uppsala har expanderat så mycket har det inte påverkat området runt sjöarna i trakten – därför är Marielund unikt.

Grosshandlarvillor kallas ibland de stora trähusen från början av förra seklet. De första sommarvillorna och större tomterna i Marielund köptes just av grosshandlare från Uppsala. När man vandrar genom området idag ser man dock att de flesta husen är mindre sommarhus och till och med små stugor. Andra uppsalabor tog efter grosshandlarna och mindre hus byggdes för akademiker och hantverkare.

År 1906 avstyckades de första tomterna från Marielunds gård till det som senare blev Marielunds villaområde. De första sex tomterna såldes av ”Herr Kapten Fredrik Ridderbielke”, och på dessa fanns fyra befintliga hus. En sjunde tomt med hus skänktes i december samma år till Samariterhemmets stiftelse.

I nästa skede, 1908–1909, såldes nio mindre tomter utan hus. Nu var försäljaren Hugo Brundin, och i köpekontrakten ses titlar såsom ”snickaren” eller ”torparen”. Priserna låg mellan 500–800 kronor. Från och med augusti 1909 angav man Marielunds villaområde på kontrakten. Tomter utmed järnvägen såldes 1910–1927, liksom en andra rad innanför som sålts tidigare. En del avstyckningar gjordes också.

Sommarhusen placerades enligt andra principer än äldre bebyggelse. Familjerna som flyttade ut från Uppsala letade efter lägen nära vattnet och med vacker utsikt. Lantbrukets bebyggelse förlades efter närheten till odlingsbar mark. Därför var det

ingen konflikt om tomtmarken, eftersom sommarhusen oftast bebyggdes på oduglig jordbruksmark, så kallat impediment.

Marielund liknar inte en bondby, där husen ligger tätt. Här ville man istället ha ett hus med nära kontakt med sjön och skogen. Tomterna blev därför stora, och i vissa fall är de rena naturtomter där huset ligger i skogen. Många planerade för stora trädgårdar, för både nytta och nöje.

Det fanns gott om skickliga hantverkare och arbetare i trakten. Här byggs muren till Breidagård. Foto från stiftgårdens samling, cirka 1918.

Arkitektens ritningar fungerade mer som en vägledning till byggmästaren som kunde arbeta med detaljerna efter eget huvud. Arkitektritning till Storudden 1906.

En grosshandlare sysslade med import och handel i större volymer och levererade till butiker som sålde till slutkunden. Ofta hade personer som kallades grosshandlare också annan verksamhet, som egna butiker och tillverkning. Foto från Strandbergs manufakturhandel cirka 1897, Upplandsmuseet.

Av de sommarhus som byggdes i början av 1900-talet i Marielund finns i stort sett alla kvar. Bara tre hus har försvunnit. Ett har brunnit ner, ett har drabbats av hussvamp och ett tredje har rivits för att ersättas av ett modernare hus. Några hus har byggts om eller renoverats så att den ursprungliga karaktären har förändrats. De allra flesta hus kan dock berätta historien om tiden när Marielund byggdes.

De flesta avstyckningarna och kartorna över tomter är signerade av samma person, Otto von Bahr (1866–1925). Han var ”kommissionslandtmätare” i Uppsala, men hade också haft en militär karriär och kallades ibland kapten von Bahr. Han köpte själv fastigheterna Björnbacka och Solgården av Hugo Brundin för 9 250 kronor år 1913. Otto von Bahr dog sommaren 1925 i Marielund, 49 år gammal.

Avstyckningen Fjällbo

Det Marielund vi ser idag är skapat genom två stora avstyckningar: den sydvästra delen är från Marielunds gård och den nordöstra delen är från Hallkveds gård. Den första stora markaffären skedde från Hallkveds gård som avyttrade mark. År 1903 såldes Fjällbo 1:1, en rejäl bit mark på 225 hektar. Den beskrivs i köpehandlingarna som ”den del, som är belägen söder om landsvägen från Lenna till Uppsala på ömse sidor om sjön Trehörningen”.

Köpare var Gustaf Sandström som tillträdde januari 1904. Sandström styckade sedan under kommande år av en serie fastigheter, som idag alla har fastighetsbeteckningen Fjällbo. Stamfastigheten, Fjällbo 1:1, finns kvar men är numera av ordinar storlek på land. Till fastigheten hör fortfarande en stor sjöyta, i stort sett hela det nordöstra ”hornet” av Trehörningen. Gustaf Sandström lät själv uppföra själv uppföra flera hus innan han sålde marken, i andra fall såldes tomten utan hus.

Fler avstyckningar från Marielunds gård

Förutom avstyckning av tomter för sommargäster såldes stora delar av markerna kring Marielunds gård 1907. Stora skogsmarker såldes till Uppsala universitet. Hovgården, Labruden och Söderby fick olika ägare. Herman Hector skriver att ägaren till Marielunds gård, kapten Ridderbielke, ”fick ett förmånligt andbud på egendomen från ett konsortium, bestående av en uppländsk bruksdisponent och två driftiga affärsmän från Stock-

holm.” En av de driftiga affärsmännen var Herman Hector själv. Disponenten var Hugo Brundin som vid den tiden bildade AB Trehörningen. Det andra steget för att dela upp tomter för Marielunds Villaområde togs av Hugo Brundin och AB Trehörningen 1913–1917. Herman Hector köpte därefter det som återstod av Marielunds gård: åkermarken och skogen norr om gården.

Arkitekter, byggmästare och snickare

De flesta husen i Marielund, liksom de flesta svenska sommarvillor i början av 1900-talet, byggdes av en byggmästare utan hjälp av en arkitekt. Ibland finns en arkitekt dokumenterad, men ofta gjorde arkitekten en ritning som sedan byggmästaren tog ansvaret för att följa, utifrån eget tycke och smak.

Några av husen i det tidiga Marielund uppfördes av byggmästare Hugo Söder och hans bror snickaren Agaton Söder. Hugo bodde själv i Hasselbacken och hans bror, snickaren Agaton Söder, i Björkhagen. Läs mer i kapitlet om husen kring sjön. Se sidan 117 och 119.

Konstruktion

Vid den här tiden blomstrade den svenska sågindustrin och det fanns lokala sågverk som det i Söderby, som fram till 1965 drevs av vatten från Trehörningen. De flesta husen i Marielund är byggda med så kallad plankstomme. Det betyder att på en grund av granit byggde man en träkonstruktion av kraftigare virke som fylldes med stående plank, två eller tre tum tjocka. Planken både isolerar och ger stabilitet i höjdlid. Vi ser också timrade hus, vilket stämmer med tidens ideal av historia och traditionella metoder. Ett tiotal hus flyttades hit, till exempel Labruden, Tingbo, Breidagård och Björkbo. Därför kan hus från 1920-talet ha drag från äldre hus. Intresset att flytta äldre hus har hållit i sig: till Majbacken flyttades hus på 1950- och 60-talet. De senaste decennierna har härbren satts upp på Skogsryd och ett timrat hus från Nordingrå har satts upp vid Labruden.

Sommarvilla, sommarhus och sommarstuga, tre storlekar på hus och tomt. Bilderna visar från ovan Signesberg, Solbacka och Hyddan.

”English cottage” är en stil där två byggnadskroppar ställs mot varandra, som bokstaven L. Resultatet är en asymmetrisk stil som fortsätter ut i trädgården. Foto av Selknä 1:1: Åke E:son Lindman.

På följande uppslag visas husets ritningar.

*Många badhus är bevarade och ligger som ett pärlband längs sjöns norra strand. Förr badade man inte från strand utan från brygga. Badhuset krävdes för att kunna byta om och på den yttre delen fanns ofta ett skydd för insyn så att man kunde kliva i vattnet utan att synas för grannarna.
Foto på Hagas badhus: Åke E:son Lindman.*

Sjön Trehörningen

Sjön har tre horn som pekar i väderstrecken nordöst, sydväst och sydöst. Runt de skogiga stränderna ligger sommarhusen, mest i norr där Lennakatten går och solen lyser från söder. Trehörningen sätter sin prägel både på områdets natur och kultur. Få känner till att sjön använts för vattenkraft, motocross och hästkapplöpning. Lika okänt är nog att många observationer av en undervattensbåt har gjorts i sjön.

Trehörningen sätter sin prägel på Marielund. Det är ett faktum att utan sjön skulle det inte finnas någon sommardröm här. Husen ligger mellan skog och sjö, och det var just den kombinationen som lockade vid förra sekelskiftet. De närmaste sjöarna från Uppsala sett är Funbosjön och Trehörningen. I Marielund når järnvägen ända fram till Trehörningen. Det gav ett unikt läge som gjorde att Uppsalas första sommargäster lockades hit. Från stationen och hållplatserna kunde man resa vidare med båt till husen kring sjön.

Sjön är bara ett par kilometer lång i vardera riktningen, men har förbindelse med sjöarna Ramsen och Norrsjön. En roddtur kan bli fyra kilometer som mest. Vatten från ytterligare två mindre sjöar, Byrsjön och Edasjön, rinner ut i Trehörningen. Det går inte att ta sig vidare per båt till Mälaren, men

Mölnareviken enligt 1706 års karta. Skällero kvarn ligger vid utloppet på väg till Marielunds gård.

en Marielundsbo berättar att han och några av hans vänner för några decennier sedan paddlade från Trehörningens utlopp via Gårsjön, Funboån och Sävjaån till Övre föret, vidare upp i Fyrisån och kom sent om kvällen fram till centrala Uppsala. De fick dock bära kanoten vissa sträckor, särskilt i början av resan.

Vattenkraft

Trehörningens utlopp ligger i den östra viken som tidigare hette Mölnareviken (utan bokstaven ”j”). Som nämnts i tidigare kapitel drevs Skällero kvarn med vatten från sjön. Söderby såg drevs med kraft på samma vis. Uppsalatrakten är platt och fattig på sjöar, så även en liten möjlighet till vattenkraft togs till vara. Här ligger en sjö sjutton meter över havets yta, och med enkel fördämning kunde man här, vid en punkt, samla vattenkraft från fem sjöar.

Hur kan dagens lilla bäck räcka för att driva en kvarn eller såg? Var det mer vatten förr? De äldre i Marielund kan förklara hur bäcken kunde ge så mycket kraft. Trehörningen var ett utmärkt vattenmagasin. Man stängde dammluckan på nätter och de tider sågen inte kördes. Nästa gång när arbetet startades öppnades luckan i Marielund igen, och vattnet tryckte på. Sjön är kopplad till Ramsen och Norrsjön och får vatten från ytterligare två mindre sjöar, så det fanns tillräckligt med kraft. Om man fortsätter längs bäcken från Trehörningen är

*Den som är beredd
att promenera eller
cykla lite längre i
Marielund upptäcker
snart många vackra hus,
som till exempel
Solberga med sina fina
detaljer i exteriören.
Foto: Åke E:son
Lindman.*

Husen kring sjön

Det finns inga tydliga gränser var Marielund börjar och slutar. Men kring sjön Trehörningen finns sommarhus som bildar ett tydligt sammanhang och som har samma ursprung. Husen byggdes i början av 1900-talet av Uppsalas borgerskap. De reste hit med Lennakatten, några fortsatte med båt. De umgicks kring sjön, träffades på Badholmen, firade midsommar tillsammans och möttes i Marielunds handel.

De flesta besökare tar en kort promenad kring Marielunds station. Det är lätt att förstå att miljön i kombination med ångloket gör att scener från många filmer har spelats in här. Den som väljer att promenera eller cykla lite längre, märker att Marielund fortsätter. De första sommargästerna byggde sina hus längs Trehörningens stränder, hela vägen till Fjällnora.

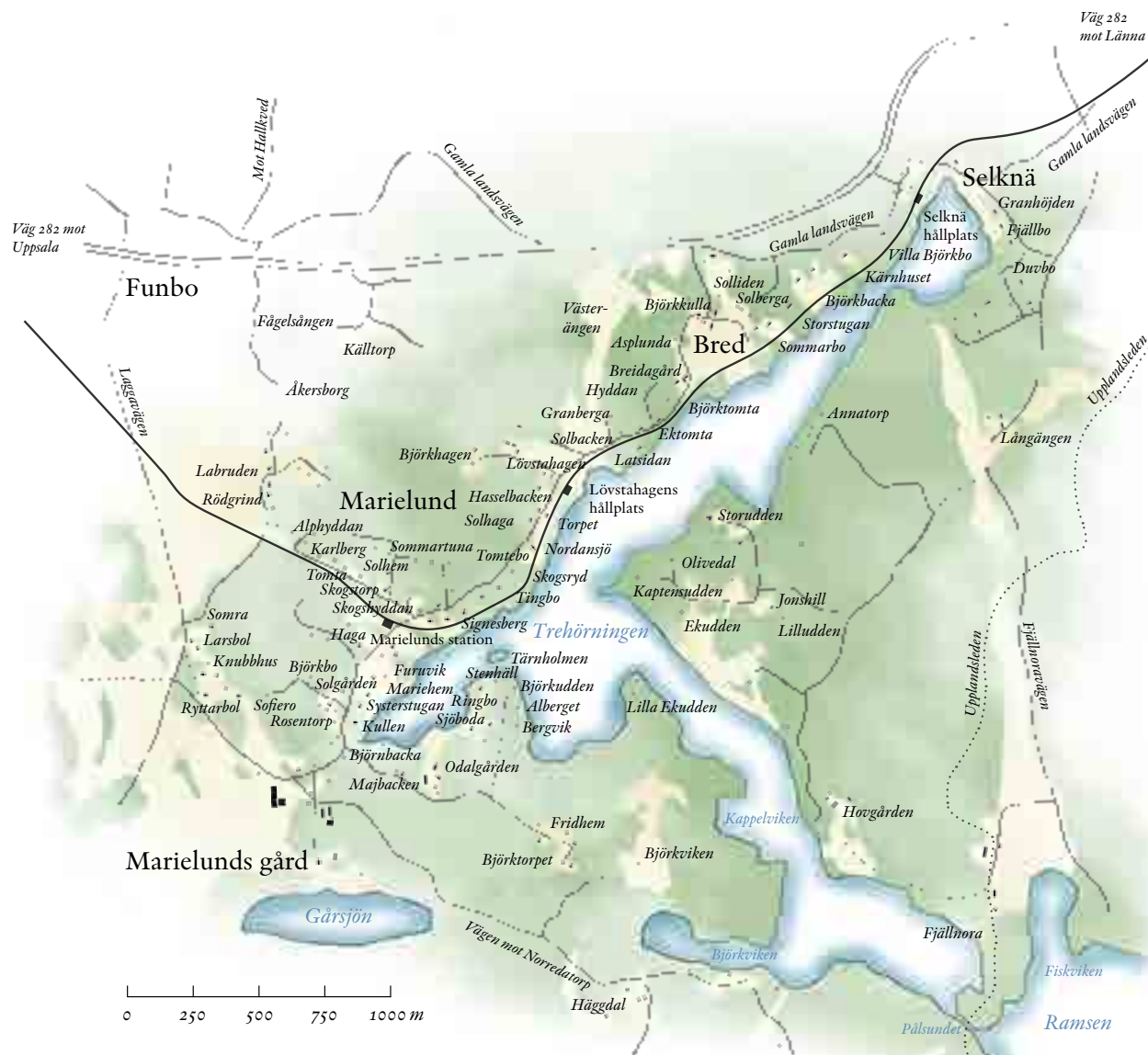
Turen bland husen börjar närmast Uppsala vid Somra på Laggavägen och går längs Trehörningens norra sida på stickvägar. Därefter presenterar vi några av husen på östra sidan ner till Fjällnora och tillbaka på västra sidan upp till stationen. I det här kapitlet beskrivs de flesta husen i Marielund. Fokus ligger på de hus som sätter sin karaktär på området, oftast de äldre sommarhusen kring sjön Trehörningen, avgränsade av skogen. De hör till samma tidsanda och berättelse: historien om hur Uppsalas nya borgerskap reste ut i naturen med ångans kraft.

Det här är inte bara en berättelse om hus, utan lika mycket om dem som bott där. Vissa namn återkommer i olika hus. Flera av de som köpte hus i Marielund

hade hyrt hus här innan de bestämde sig för att skaffa ett eget ställe. Några hus är byggda för att två familjer ska bo i dem, både husets ägare och en familj som hyr.

För många startar Marielund vid Somrastenen, vid Laggavägen strax söder om Funbo. Den vita texten skrevs dit på 1960-talet av Somras dåvarande ägare.

Husnamn och byggår

Många hus har tidstypiska namn som utstrålar sommar: Lugnet, Solhaga, Somra. Husen har ofta tre typer av namn: Adress, fastighetsbeteckning och fastighetens namn, vilket oftast skrevs in i fastighetsregistret. Dessutom kan de ha inofficiella namn. Exempelvis har huset som kallas Latsidan i folkmun ett

registrerat namn, Willa Bred, som funnits i myndigheternas akter sedan 1916. Adressen är Fjällbo 301. Samtidigt finns en fastighetsbeteckning, Fjällbo 1:41, som kan berätta att marken en gång styckats av från Fjällbo 1:1. Siffrorna visar alltså "släktskapet".

Året när fastigheten styckades av är ofta lätt att hitta. Byggåret för själva huset kan vara svårare. Ofta är det ett eller

två år senare, men det kan också ha stått ett hus på fastigheten när den styckades av. Många ägare av äldre hus i Sverige säger att deras hus är byggda 1909. Det gäller inte bara Marielund, utan hela Sverige. 1910 infördes statlig fastighetsskatt och för enkelhetens skull skrevs byggåret 1909 på många äldre hus. Därför ska man vara försiktig i dateringen av äldre hus.

Skällerö 6:1, *Somra*

Om man åker från Funbo sker det första mötet med Marielund vid en sten med texten Somra. Arbetaren Johan David Sandberg och hans fru Svea köpte fastigheten 1914 av Herman Hector vid Marielunds gård. Idag är Somra utbyggt. Från början bestod huset av två lägenheter. På somrarna bodde Sandbergs i övervåningen och nedervåningen hyrdes ut till sommar-gäster. Under femtio- och sextioalet hyrde de ut till Kalle Karlsson, kallad Brandkärs-Kalle eftersom han arbetade vid Uppsala brandkår.

Marielund 4:88

Huset på bilden ovan är värt att notera. Det är ett timrat hus som ursprungligen stått som gästgiveri i Njutånger, Ångermanland. Det flyttades hit och uppfördes 2010–2013 av familjen Hemström.

Marielund 4:105, *Labruden*

Labruden var ett gammalt torp under Marielunds gård. Det finns belagt i källorna sedan 1700-talet. Namnet har varierat något, och i äldre kartor kallas det också Labratorpet.

År 1913 sålde Marielunds gård ett ganska stort markområde, Labruden, till fru Ida Andersson. Huset har en spännande historia. Det uppfördes på nuvarande plats i Labruden kring 1915.

På 1780-talet revs några äldre byggnader runt stenhuset på Marielunds gård. En äldre tvåvåningsbyggnad väster om uppfarten till gårdsplanen fick stå kvar. Ett nytt trähus i samma storlek byggdes 1787 parallellt på östra sidan uppfartsvägen och på så sätt bildades två flyglar till huvudbyggnaden. Den yngre, västra flygeln står kvar och är gulmålad.

I början av 1900-talet var den äldre östra flygeln förfallen. Man beslöt därför att flytta den för att snabbt kunna ordna bostad till det lilla jordbruket i Labruden. Det är idag rödmålat och klätt med panel, se bilden.

Ganska snart lades jordbruket ner. Idag är Labrudens ursprungliga 21 hektar uppdelade på arton fastigheter, de flesta med fritidshus byggda mellan 1950 och 1970, samt nyare villor.

Skällerö 2:1, *Larsbol*

Larsbol är ytterligare ett gammalt namn på ett torp som på 1800-talet ägdes av Marielunds gård. Vi vet inte så mycket om ställets historia mer än att torparen Jan E Sandberg ägde Larsbol 1913. Därefter användes det länge som sommarställe åt tre systrar. På 1990-talet styckades fastigheten och idag står här två moderna hus, byggda 2009. Det närmast vägen är byggt på torpet, som fortfarande finns kvar som en del av huset.

Marielund 24:1, *Knubbbhus*

Knubbbhus är namnet på en byggnadsmetod. Man byggde bärande väggar genom att lägga plank med murbruk mellan i lager; man murade alltså med brädlappar istället för med tegel. Ägarerna till detta hus har inte undersökt hur väggarna är byggda. August Wilhelm Dolk köpte Knubbbhus 1913, och huset

är byggt antingen några år före eller efter det året. Marielunds gård ägde stället tidigare. På en karta från 1706 kallas platsen Swartvrjeten.

Huset Ryttdarb 2 revs på 1970-talet och ersattes av ett modernt hus. Akvarell av bokbindarmästare Thure Andersson.

Ryttdarb

Ryttdarb är namnet på ett mycket gammalt torp som varit ett gammalt dragonboställe. Det har under långa tider varit under Marielunds ägor. Det var först 1912 som Ryttdarb blev ett sommarställe, då cigarrhandlaren Oscar Lindell köpte Ryttdarb av Hugo Brundin.

Idag består Ryttdarb av flera mindre tomter. Det finns få spår kvar av äldre

Gunnar Backman (till vänster) på GB:s fisk- och grönsaksaffär i Uppsala säljer kräftor. Gunnar är en av de som haft sommarställe i Ryttdarb. Foto: Uppsala-bild 1952

bebyggelse. Husen är antingen ombyggda eller nybyggda från 1960-talet och framåt. Många äldre minns ”dansbanan i Bol”. Här låg en dansbana där man bland annat tidigare firat midsommar. Fortfarande ser man grundstenarna som ligger i en rundel.

Marielund 4:44, Inspektorsbostaden

Huset är det första i en grupp tjänstebostäder som hör till Marielunds gård. Här bodde förr inspektörerna på gården. I folkmun kallas huset också Gårdskontoret. Efter andra världskriget bodde fyra familjer i huset. Huset var tidigare rött, men är gult idag.

Marielund 4:44, Börsen

Börsen är en arbetarbostad för Marielunds gård som förr hade tre lägenheter. Idag hyrs två lägenheter ut.

Marielund 3:1, Tvättstugan

Tvättstugan på Marielunds gård ligger intill det strömmande vattnet vid en av dammarna mellan Trehörningen och Gårsjön. På senare tid har det även använts som personalutrymme. Det är ett av gårdens två korsvirkeshus. Det andra är smedjan som ligger några hundra meter bort längs vägen mot Norredatorp.

Marielund 4:44, Plåten

Bäcken som rinner från Trehörningen fortsätter in under huset som kallas Plåten. Ett annat namn för samma byggnad är Brygghuset. Ursprungligen var det en arbetarbostad för tre familjer. Det har under en period hyrts ut till sommargäster, men hyrs nu ut som permanentbostad.

Bäcken förser dammarna vid Marielunds gård med vatten, innan det leds vidare till Gårsjön.

**Marielund 4:44,
*Nya Sverige och Svinhagen***

Uppe i backen ligger en arbetarbostad som kallas Nya Sverige. Under vissa tider har det varit trångbott här med många utländska gästarbetare, därav namnet Nya Sverige. Det byggdes med fyra lägenheter, men består idag av två som hyrs ut som permanentbostäder. Svinhagen är ett torp som länge har hyrts ut som sommarbostad. Torpet låg intill svinhagen, därav namnet.

**Marielund 4:44,
*Svinskötarens hus***

Arbetarbostaden hör till Marielunds gård. Intill denna plats stod Skällerö kvarn förr. Det var en större byggnad som fanns här till i början av 1900-talet. En äldre bod som hört till kvarnen står kvar på andra sidan bäcken.

Rosentorp med sitt typiskt branta tak och dekoration vid nocken. Foto: Åke E:son Lindman.